د کمپیوټر اساسات

Ketabton.com

1398

لیکوال : احسان الله محمدي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

- خپل ګران پلار ته، چې د خپلو اولادونو د زده کړو په بهیر کې یې معنوي او مادی مرسته کړې ده.
- خپلې ګرانې مور ته، چې غیږه یې زما د روزنې لومړۍ زانګو ده او د زده کړو په اوږد سفر کې یې تل په خپلو دعاګانو نازولی یم.
- خپلو خوږ هېواد والو ته چې د ټکنالوژۍ په اړه غواړي معلومات ترلاسه کړي.

په پوره مینه یې ورته ډالۍ کوم

(محمدي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک پاڼه

سریزه.......... و
لومړي فصل.......... 1
کمپیوټر:.......... 1
کمپیوټر تاریخچه:.......... 1
دوهم فصل.......... 3
Hardware یا د کمپیوټر پروزه جات.......... 3
وردی یا داخلي وسایل (Input Device).......... 5
کیبورډ (Keyboard).......... 5
د کیبورډ معرفي.......... 6
کیبورډ ډولونه.......... 7
موس (Mouse).......... 8
د موس معرفي:.......... 8
Microphone میکروفون.......... 9
میکروفون.......... 9
د غږ انتقال په هوا کې.......... 10
خارجي یا بهرني وسایل (Output Device).......... 10
مانیټور.......... 11
LCD ماینټور.......... 12
پرنټر (Printer).......... 12
دریم فصل.......... 14
ذخیره کونکي وسایل (Storage Device).......... 14
د ذخیره کونکو وسایلو د اندازه ګیري واحدونه.......... 14
د کمپیوټر اصلي حافظه.......... 14
د کمپیوټر حافظې ډولونه.......... 15
اصلی حافظه(Main Memory).......... 15

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورم فصل 18

Software سافټویر 18

سیسټم سافټویر (System Software) 19

سافټویرو ډولونه 19

د سیسټم سافټویر برخې : 19

کاربردي سافټویر (Application Software) 19

د ډیزاین برخې پروګرامونه : 20

د سافټ شیټ برخې پروګرامونه : 20

د سپریډ شیټ پروګرامونه : 20

علمي پروګرامونه : 21

انجینري پروګرامونه : 21

د کمپیوټر ساینس پروګرامونه : 21

د اقتصاد برخې پروګرامونه : 21

پنځم فصل 22

عامل سیسټم (Operating System) 22

د عامل سیسټم ډولونه : 22

عام سیسټمونه 22

مایکروسافټ وینډوز(Microsoft Windows) 22

مشهوره وینډوز یې په لاندې ډول سره دي : 23

لس وینډوز کې لاندې عنوانونه مطالعه کو : 23

Desktop 24

Icon 24

File 24

Folder 25

Start Menu 25

Taskbar 26

(c) ketabton.com: The Digital Library

WordPad Program 26
MS Paint یا د نقاشۍ پروګرام 27
Control Panel کنترول پنل 27
Shortcut 28
شپږم فصل 29
وینډوز 10 مهم نوې خصوصیات 29
Start Menu 30
One Window for all Devices 31
Cortana 31
Xbox App 32
Edge Browser 33
Improved Multi-Tasking 33
Snap Assist 34
Snap Assist 34
Universal apps can be Windowed 35
Action Settings 35
Continuum 36
ډیکسټاپ ټبلیټ ته بدولول 36
د سیسټم اړتیاوې 36
پایله 37
منابع 38

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

د الله پاک د بې شمېره احسانونو څخه یو هم علم دی، چې موږ ټولو انسانانو ته یې پېرزو کړی. علم هغه دریاب دی چې بې شمېره لارې پکې موجودې دي د هر ډول مشکلاتو څخه د خلاصون لپاره نو ما هم و غوښتل چې د خپل مسلک سره سم خپلو هېوادوالو لپاره د ټکنالوژۍ په برخه کې یوه ناچېزه ډالۍ وړاندې کړم.
تاسو یوازې په دغه کتاب بسنه مه کوئ، مخ ته لاړ شئ، نور اضافي معلومات ترلاسه کړئ او مطالعه یې کړئ. دا کتاب تاسو لپاره یوازې د پرمختګ یو رهنما دی.

لومړی ویلی شم چې اوس مهال کمپیوټر هغه ماشین چې ټوله نړۍ د هغې په واسطه کنترولیږي او دا ټول پرمختګ د همدغه کوچني کمپیوټر په واسطه رامنځته شول، اوس مهال هره برخه د کمپیوټر د استمال څخه بې برخې پاتې نه ده. د مثال په توګه کمپیوټر په انجینري برخه کې د نقشو د ډیزاین لپاره، په اقتصاد کې د معاملاتو د ترسره کولو، انلاین تجارت او داسې نور، د زارعت په برخه کې د پرمختللو ماشینونو په واسطه کارونه ترسره کول، د ژورنالیزم په برخه کې د راډیو، تلویزیون او داسې نورو رسنیو لپاره برنامې اماده کوي، خپله د کمپیوټر ساینس په برخه کې یې استمال او داسې په زرهاو نور مثالونه هم شته.

په دغه کوچني کتاب کې مې وغوښتل ،چې د کمپیوټر په اړه خلاصه معلومات، د کمپیوټر برخې، خصوصیات یې، عامل سیستمونه، مختلفو پروګرامونو نومونه مې هم پکې ذکر کړل او همدارنګه په آخر کې د وینډوز لس په اړه معلومات او هغه نوي خصوصیات چې پکې اضافه شوي دي. نو هیله لرم چې د پام وړ مو وګرځي او ښه ګټه ترې واخلی.

که چېرې وګورو په پښتو ژبه کې لیکنې هم کمې تر ستوګو کیږي، نو ځکه مې وغوښتل چې په پښتو ژبه یې ولیکم. که چېرې زما څخه کومه کمي پکې شوی وي نو ستاسو درنو لوستونکو څخه بخښنه غواړم او زما کوښښ دا دی تر څو نور داسې کتابونه ولیکم چې د هېواد د پرمختګ په ډګر کې نور هم ګټور تمام شي.
ستاسو د نېکو مشورو او دعاګانو په هیله!

احسان الله «محمدي»

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړي فصل

کمپیوټر:

کمپیوټر د (Compute) له کلمې څخه اخستل شوی، چې معنیٰ یې محاسبه ده .

د کمپیوټر تعریف : کمپیوټر هغه برقي ماشین دی، چې د ورځنیو مسایلو د حل لپاره استعمالیږي.

۱.۱ شکل ډیکسټاپ کمپیوټر

کمپیوټر تاریخچه:

په انګلیسي ژبه کې کمپیوټر هغه ماشین ته ویل کیږي، چې ریاضیکي عملیې سرته رسوي. د کمپیوټر کلمه په 1646 کال کې انګلیسي ژبې ته اضافه شوه، په فرانسوي ژبه کې بیا Ordinateur ورته ویل کیږي، چې مرتب کونکي ماشین مانا ورکوي، په اسپانوي ژبه کې بیا Rdenador ورته ویل کیږي، پرتګالي ژبه کې Computador ورته ویل کیږي چې معنا یې محاسبه ده، ایټالیوي ژبه کې Calcolatore ورته ویل کیږي چې د حساب ماشین معنا ورکوي، په فنلنډي ژبه کې Tietokone ورته ویل کیږي چې معنا یې د اطلاعاتو ماشین دی، ایسلنډي ژبه کې tölva ورته ویل کیږي، په چنائي ژبه کې Dian nao ورته ویل کیږي چې معنا یې برقي مغز دی، فارسي ژبه کې ورته رایانه ویل کیږي، په دری کې کټ مټ کامپیوټر ورته ویل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په عمومي توګه کمپیوټر په دریو برخو باندې تقسیم شوی

1. :Hardware

له هغه فزیکي وسایلو څخه عبارت دی، چې په سترګو لیدل کیږي او د لمس وړ دي.

2. :Software

هغه پروګرامونه دي چې فزیکي وسایل په کار اچوي دا پروګرامونه موږ ته رهنمائي راکوي چې څه ډول د وسائلو څخه ګټه واخلو لومړیو کلونو کې کمپیوټر قیمته او سافټویر ارزانه و او نن سبا په ادارو کې تر ټولو لوړ مصارف په سافټویرو باندې کیږي.

3. :Firmware

هغه کوچني څو مهم پروګرامونه دي چې په دایمي ډول د سلیکان په ټوټو کې ثبت شوي، نوی Firmware په فلش کې ثبت کیږي او کولی شو چې په محتوا کې هم تغیرات راولو.

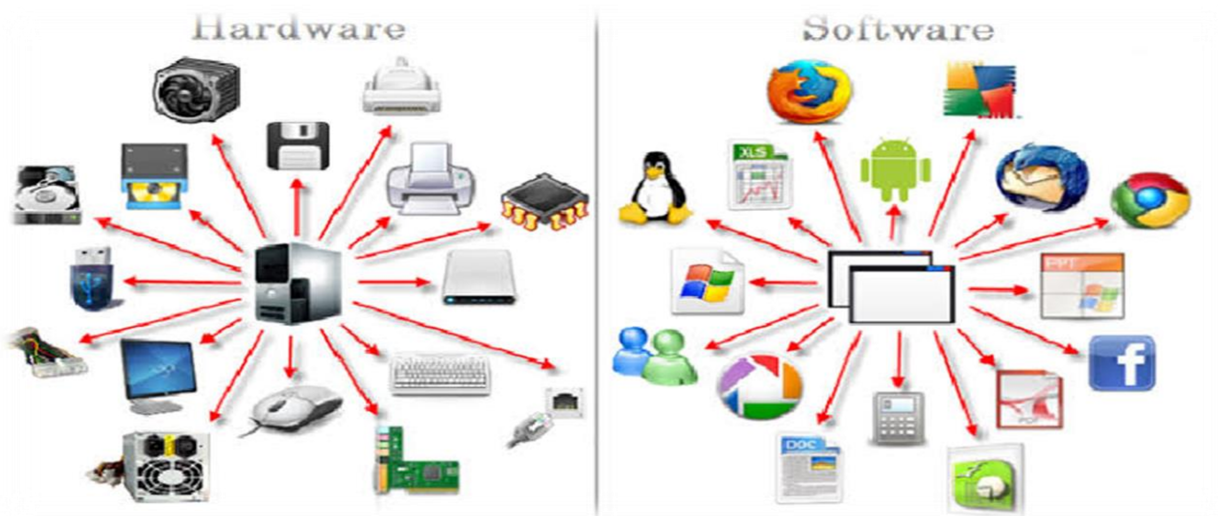

۲.۱ شکل سافټویر او هارډویر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم فصل

Hardware یا د کمپیوټر پروزه جات

هارډویر د کمپیوټر هغه الکترونیکي وسایل دي، چې د لمس وړ او په سترګو باندې لیدل کیږي،کله چې موږ کمپیوټر ته ګورو موږ دا فکر کو چې شاید دا ټول کارونه همدا وسایل ترسره کوي، خو برعکس د سافټویر په نشتون کې هېڅ کار نشي ترسره کولی.

۱.۲ شکل هارډویر

خو دغه پروزه جات یا الکترونیکې وسایل بغیر د سافټویر یا پروګرامونو څخه کار نشی ترسره کولی د یو بل په مرسته یې ترسره کولی شي یو بل ته لازم او ملزوم دي.

هارډویر په لاندې ډولونو باندې تقسیم شوی

1- وردي وسایل (Input Device)

هغه وسایل چې د هغې په واسطه کمپیوټر ته ډیټا داخلیږي.

مثال: موس، کیبورډ، سکنر او داسې نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

2- خروجي وسایل (Output Device)

هغه وسایل چې د کمپیوټر څخه ډېټا خارجولی یا ترلاسه کولی شو.

مثال: مانیټور، پرنټر او داسې نور

کله چې موږ وغواړو د یو کمپیوټر څخه ګټه واخلو نو عامل سیستم ته ضرورت دی ، راځو د کمپیوټر هغه اساسی برخې چې کمپیوټر کې باید موجودې وي معرفي کړو.

- **Main Board** : هغه اصلي بورد څخه عبارت دی چې نور هارډویر ورسره وصل وې د ارتباط لپاره.
- **CPU** : په کمپیوټر کې هغه مرکزي نقطه ده ، چې خام یا لومړني معلوماتو د پروسس کولو دنده پر غاړه لري.
- **RAM** : **په** کمپیوټر کې له هغه حافظې څخه عبارت ده، چې هر ځل د کمپیوټر په خلاصولو، بندولو، یا reset کولو سره معلومات له منځه ځي.
- **VGA** : یا ګرافیک دنده یې د تصویرونو ایجاد او د هغوی انتقال مانیټور ته پر غاړه لري.
- **Power** : هغه قدرت څخه عبارت دی، چې داخل کیدونکي AC بدلوي DC ته د برق سیستم د قوي کولو لپاره، نو ویلي شو چې پاور سیستم تغذیه کوي هغه د خطي یا سویچنګ څخه عبارت دی.
- **H.D.D** : هغه حافظې څخه عبارت ده، چې عامل سیستم هلته نصب او اطلاعات په دایمي توګه هلته ذخیره کیږي د کمپیوټر په خلاصولو، بندولو یا reset کولو سره معلومات له منځه نه ځي.
- او داسې نور پروزه جات لکه کیبورډ، موس، اسپیکر، مانیټور، د غږ کارت او داسې نور.

کمپیوټر لاندې څلور اساسی عملیی ترسره کوي

1- لومړنیو معلوماتو اخستل

2- لومړنیو معلوماتو پروسسول

3- پایلې یا نتیجې برابر ول

4- معلوماتو ذخیره کول

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر پروزه جات څلورو اساسی برخې لري

1- وردي یا داخلي وسایل (Input Device)
2- خارجي یا بهرني وسایل (Output Device)
3- ذخیره کونکي وسایل (Storage Device)
4- د سیستم برخه (System Unit)

وردی یا داخلي وسایل (Input Device)

هغه برقي یا میخانیکي وسایل دي، چې د کمپیوټر سیستم ته اطلاعات داخلوي.

مهم داخلي وسایل

1. کیبورډ
2. موس
3. سکنر
4. میکروفون

کیبورډ (Keyboard)

کیبورډ یو له هغو داخلي وسایلو څخه دی چې سیستم ته د لیکنې، اعدادو، سمبولونو داخلولو او همدارنگه شارټکټو څخه د گټې اخستنې لپاره استعمالیږي د کیبورډ جوړښت د تحریري ماشین څخه په الهام اخستلو جوړ شوي .

د کیبورډ بټنې د یو خاص استندرد پر اساس د یو بل تر څنگ ځای پر ځای شوي دي او هره بټن یو خاص نمبر لري چې د هغې په واسطه معلومات کمپیوټر ته داخلیږي، ځینې وخت سمبولونو د لیکو لپاره څو دانو بټنو ته ضرورت دی چې په یوه وخت کې یې ونیسو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲.۲ شکل کیبورد

د کیبورډ معرفي

کیبورډ د 102 څخه تر 104 پورې بټڼې لري چې دغه تعداد د نړیوال استندرد په توګه پیژندل شوې او عموماً کیبورډ 19 میلي متره اوږوالی لري او ارتفاع یې بیا توپیر لري.

۳.۲ شکل ګروپ لرونکي کیبورډ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیبورډ ډولونه

- ✓ Office کیبورډ چې ځانګړي د ټایپ لپاره دی
- ✓ مالټي مډیا کیبورډ
- ✓ څو اړخیزه کیبورډ
- ✓ Gaming Keyboard ځانګړي د ګیم لپاره دی
- ✓ لپ ټاپ کیبورډ
- ✓ Numeric کیبورډ
- ✓ اتصالات کیبورډ
- ✓ بې سیم کیبورډ

کیبورډ شپږ برخې لري

1- Control Keys
2- Function Keys
3- Typing Keys
4- Navigation Keys
5- Numeric Keys
6- Indicator Keys

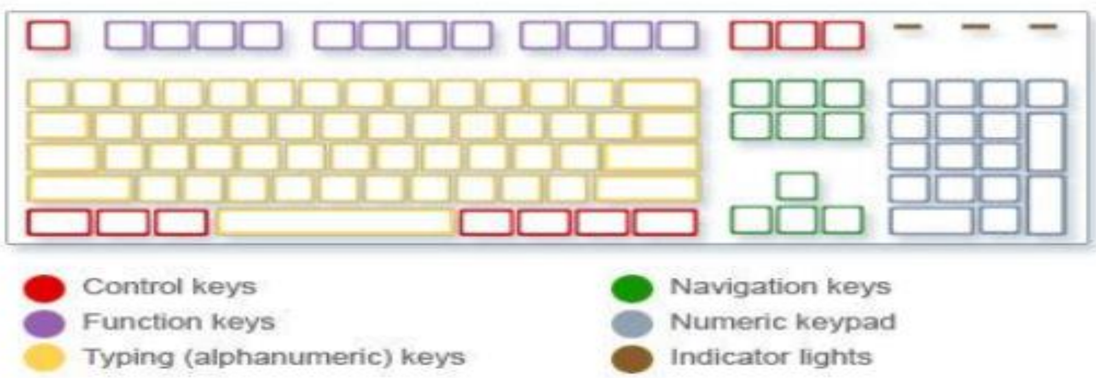

۴.۲ شکل کیبورد برخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

موس (Mouse)

موس هم د داخلي وسايلو څخه دی، چې د مختلفو عمليو د ترسره کولو لپاره استعمالېږي.

۵.۲ شکل موس

د موس معرفي

د کمپيوټر موس درې برخې لري، چې په لاندې ډول دي.

1- Primary Button
2- Secondary Button
3- Wheel

٦.۲ شکل موس برخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېسیم موس یو تصویر :

۷.۲ شکل بې سیم موس

Microphone میکروفون

میکروفون له هغه دستگاه څخه عبارت ده، چې ترلاسه کیدونکي صوتي انرژي الکترونیکي انرژي ته بدلوي لومړنی میکروفون 1877 کال کې د توماس اديسون لخوا په امریکا کې جوړ شوی و، چې چندان کیفیت یې نه درلود.

په اوسني وخت کې موجوده میکروفون ارزانه، با کیفیته او په هرځای کې موندل کیږي، میکروفون په اوس وخت کې مختلفو وسایلو کې پیدا کیږي لکه کمپیوټر، موبایل، رادیو، لپټاپ او داسې نورو ډیوایسو کې پیدا کیږي.

میکروفون د اسپیکر برعکس غږ پورته کونکی نه دی بلکې صوتي غږ الکترونیکي غږ ته بدلوي.

۸.۲ شکل میکروفون

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غږ انتقال په هوا کې

مخکې له دې چې میکروفون ته راشو چې څنګه کار ترسره کوي راځو لومړي هوا ته چې څنګه غږ پکې انتقال کیږي.

لکه څنګه چې پوهیږو هوا خالي فضا نه ده بلکې هوا کې مختلف ګازونه شتون لري چې د هغوی حجم ډیر دی، اتوم او مالکول تر منځ د زیاتې فاصلې په شتون کې نشو کولی چې هغه په سترګو وګورو چې دغو ګازونو له جملې څخه نیتروژن، اکسیژن، آرګون او کاربن دای اکساید ته اشاره کولی شو.

اوس کله چې موږ خبرې کو نو دا خبرې په هوا کې یو مالکول بل مالیکول ته د ضربې په واسطه لیږي تر هغه ځایه چې کولی شي هغه نه ورسته زموږ غږ نشي تلای چې دا هم یو مهم دلیل دی د غږ انتقال لپاره.

۹.۲ شکل میکروفون بل ډول

خارجي یا بهرني وسایل (Output Device)

هغه وسایل چې د کمپیوټر څخه د اطلاعاتو خارج کولو یا یې ترلاسه کولو لپاره استعمالیږي خارجي یا بهرني وسایلو په نامه یادیږي.

دلته یو څو خارجي وسایل به درته معرفی کړو

- ✓ مانیټور
- ✓ پرنټر
- ✓ لوډسپکر
- ✓ پروجکتور

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانیټور

یو له خروجي ډیوایسونو څخه دی، چې د اطلاعاتو د ښودلو لپاره استعمالیږي.کله چې موږ په کیبورډ کې یو څه ټایپ کړو، نو هغه ټول په مانیټور باندې ښودل کیږي.

۱۰.۲ شکل مانیټور

مانیټور درې ډولونه لري

1- CRT مانیټور
2- LCD مانیټور
3- LED مانیټور

په تېرو کلونو کې د مانیټور مختلف ډولونه رامنځته شول، چې CRT مانیټور ډېر مشهور او اندازه یې د 15 - 17 انیچ پورې ده، چې تر اوسه یې هم 17 انیچ ډېر مشهوره او ډېر استعمالیدونکي مانیټور دی، اوس مهال 19,21,22 انیچ پورې هم رامنځته شول چې د دوی قیمت هم لوړ او ډېر نه استعمالیږي.

LCD هغه مانیټورونه دي چې قطر یې کم دی، تقریباً 4 سانتي متره اوږوالی لري. LCD مانیټور ته همدارنګه مایع کرسټال په نامه هم یادیږي. دغه ډول مانیټورونو ته باید په مستقیمې زاویې څخه وکتل شی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱.۲ شکل LCD ماینټور

پرنټر (Printer)

پرنټر یو له خروجي ډیوایسو څخه دی چې عموماً د کتابونو، مجلو، اخبارونو، رسالو، پوسټرو او نورو برخو کې استعمالیږي. پرنټر عموماً مخلتف ډولونه لري چې رنګ سایز او نورو برخو پر اساس ویشل شوی دی.

۱۲.۲ شکل پرنټر

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳.۲ شکل ساده او رنګه پرنټر

د سکنر تصويرونه

۱۴.۲ شکل سکنر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريم فصل

ذخيره كونكي وسايل (Storage Device)

هغه وسايل چې د معلوماتو د ذخيره کولو لپاره استعماليږي، د ذخيره کونکي وسايلو په نامه سره ياديږي.

ذخيره كونكي وسايل په لاندي ډول سره تقسيم شوی دی :

- ✓ فلش (Flash)
- ✓ سی ډی (Compact Disk)
- ✓ ډي وي ډي (Digital Video Disk)
- ✓ ميموري (Memory Card)
- ✓ چيپ (Chip)

د ذخيره كونكو وسايلو د اندازه گيري واحدونه

بايت (Byte)	
کيلو بايت(Kilo Byte)	1024 BYTE = 1KB
ميگا بايت(Mega Byte)	1024 KB = 1MB
گيگا بايت(Gega Byte)	1024 MB = 1GB
تيا بايت(Tera Byte)	1024 GB = 1TB
پيتا بايت(Peta Byte)	1024 TB = 1PB
اکسا بايت(Exa Byte)	1024 PB = 1EB

د كمپيوټر اصلي حافظه

هغه ځای چې هلته معلومات او پروگرامونه ذخيره کيږي د کمپيوټر د حافظې په نامه ياديږي. د کمپيوټر حافظه د انسان حافظې ته ورته ده، خو پدې تفاوت چې د کمپيوټر په حافظه کې ډېر معلومات د زيات وخت لپاره ذخيره کولی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بغیر لدې نه چې کوچنی تغیر پکې راغلی وي او یا یې له یاده وتلی وي همدارنګه کمپیوټر هر ډول معلومات کوم چې په خپله حافظه کې لري هغه پروسس کولی شي CPU په لوړ سرعت سره هغه معلومات ګوري او هغه ته لاسرسی برابروي.

د کمپیوټر حافظه په وړو یا کوچونیو Cells باندې تقسیم شوې ده او هره یوه خانه ځانته آدرس لري هر هغه معلومات چې د کمپیوټر په حافظه کې لیکل شوي دي هغې ته ډیټا ویل کیږي چې ډیټا هر ډول کېدای شي په عمومي ډول سره کمپیوټر په صفر یو سیستم سره کار ترسره کولی شي چې ورسته هغه معلومات په دغه Cells کې ذخیره کیږي د نویو معلوماتو په راتګ سره هغه مخکېني معلومات له منځته ځي.

۱.۳ شکل هارډیسک

د کمپیوټر حافظې ډولونه

1- اصلی حافظه (Main Memory)

2- کمکي حافظه (Secondary Memory)

اصلی حافظه(Main Memory)

اصلی حافظه له هغه حافظې څخه عبارت ده، چې د کمپیوټر د اصلي بورډ سره وصل وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصلی حافظه په دوه ډولونو باندې تقسیم شوې:

1- (Red Only Memory)یا روم میموري

د کمپیوټر د اصلي میموري څخه عبارت ده چې یواځې لوستلي شې نشو کولی چې څه شی پکې ذخیره کړو .

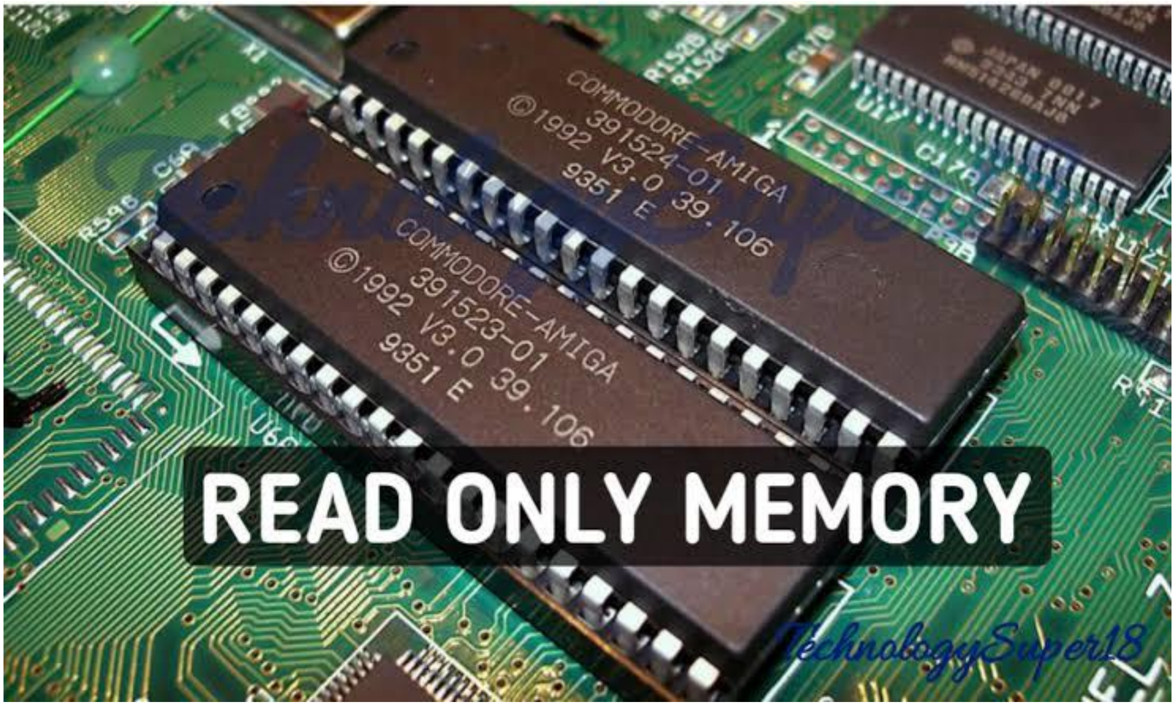

۲.۳ شکل روم میموري

د پورتنۍ حافظې دندې :

- د کمپیوټر د ټولو برخو امتحانول.
- هغه لارښونې چې دلته ذخیره شوې وې هغې ته (BIOS) ویل کیږي.
- اطلاعات په دایمي توګه دلته ذخیره کیږي د برق په قطع کیدو سره معلومات لمنځه نه ځي.
- هغه اطلاعات چې دنده یې د کمپیوټر شروع کیدو کې شاملیږي دلته ثبتیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

2- (Random Access Memory)یا رم میموري

رم ته د کمپیوټر فزیکي حافظه یا سیستم حافظه هم ورته ویل کیږي او د اصلي حافظې یوه برخه ده چې هم لوستل او لیکل پکې ترسره کیږي هر خانه یو ځانګړي آدرس لري او CPU کولی شي د دغه آدرس په واسطه معلوماتو ته مستقیم ډول لاسرسی ولري.

۳.۳ شکل رم میموري

د رم حافظې دندې :

- اطلاعات په موقتي ډول سره پکې ذخیره کیږي.
- د CPU تر څنګ RAM هم د کمپیوټر په سرعت لوړولو کې مرسته کوي.
- دغه حافظه کې هغه معلومات چې پروسس کیږي هغه هم دلته ساتل کیږي.
- هر هغه پروګرام چې وغواړو د هغې نه ګټه واخلو لومړی باید RAM انتقال شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم فصل

سافټویر Software

د کمپیوټر ټول هغه پروګرامونه چې په سترګو لیدل کیږي او د لمس وړ نه دي. او کمپیوټر د دغه پروګرامونه په واسطه مختلفې عملیې ترسره کوي. کله چې موږ د دغو پروګرامونو څخه ګټه اخلو، نو باید د هغه استعمال مو په مختلفو برخو کې زده وي.

۱.۴ شکل عامل سیستم

سافټویر په دوه ډولونو باندې تقسیم شوی دی

1- سیستم سافټویر (System Software)
2- کاربردي سافټویر (Application Software)

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیسټم سافټویر (System Software)

هغه سافټویرو ځخه عبارت دی چې د هارډویر او نورو سافټویرو مدیریت لپاره استعمالیږي.

۲.۴ شکل سافټویرو ډولونه

د سیسټم سافټویر برخې :

- عامل سیسټم (Operating System)
- ډرایور (Drivers)
- د کمپیوټر پروژه جاتو لپاره پروګرامونه

کاربردي سافټویر (Application Software)

هغه سافټویرو ځخه عبارت دی چې مختلفو برخو کې استعمالیږي مثال په ډول مایکروسافټ ورډ پروګرام چې د لیکنې لپاره د هغه ځخه ګټه اخستل کیږي دغه ډول سافټویر په مختلفو برخو باندې تقسیم شوي دي چې تر ټولو مشهور یې په لاندې ډول دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳.۴ شکل کاربردی سافټویر

د ډیزاین برخې پروګرامونه :

- فټوشاپ (Adobe Photo Shop)
- کورل ی ډراو (Adobe Corel Draw)
- اډوب پرېمیر (Adobe Premier)

د سافټ شیټ برخې پروګرامونه :

- مایکروسافټ ورډ (Microsoft Word)
- نوټ پډ (Notepad)
- ورډ پډ (WordPad)

د سپریډ شیټ پروګرامونه :

- فیسبوک (Facebook)
- میسنجر(Messenger)
- وایبر (Viber)
- ټلګرام (Telegram)
- ټویټر (Twitter)

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي پروګرامونه :

- د ټایپنګ زده ګړه (Typing Tutor)

انجینري پروګرامونه :

- (Auto Cad)
- (3D Max)

د کمپیوټر ساینس پروګرامونه :

- (Packet Tracer)
- (GNS3)
- (PuTTY)
- (Team Viewer)
- (VMware Workstation Pro)
- (Virtual Box)
- (Edraw Max)
- (Sublines)
- (Notepad++)
- (Atom)

د اقتصاد برخې پروګرامونه :

- کویک بوکس (Quick Books)
- FreshBooks

او داسې ډېر نور پروګرامونه موجود دی مختلفو برخو کې استعمالیږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم فصل

عامل سیستم (Operating System)

عامل سیستم د کمپیوټر له سافټویرو څخه دی چې د کمپیوټر ټولي برخې کنترول کوي ویلی شو چې عامل سیستم د کمپیوتر د روح په حیث رول لوبوي لکه روح چې د انسان په بدن کې موجود وي انسان کولی شي چې مختلف کارونه ترسره کړي همداسې کمپیوټر کې چې عامل سیستم نه وي موجود نو کمپیوټر هیڅ ډول کار نشی ترسره کولی.

د عامل سیستم ډولونه :

1- مایکروسافټ ویندوز (Microsoft Windows)
2- لینکس (Linux)
3- مک (Mac)

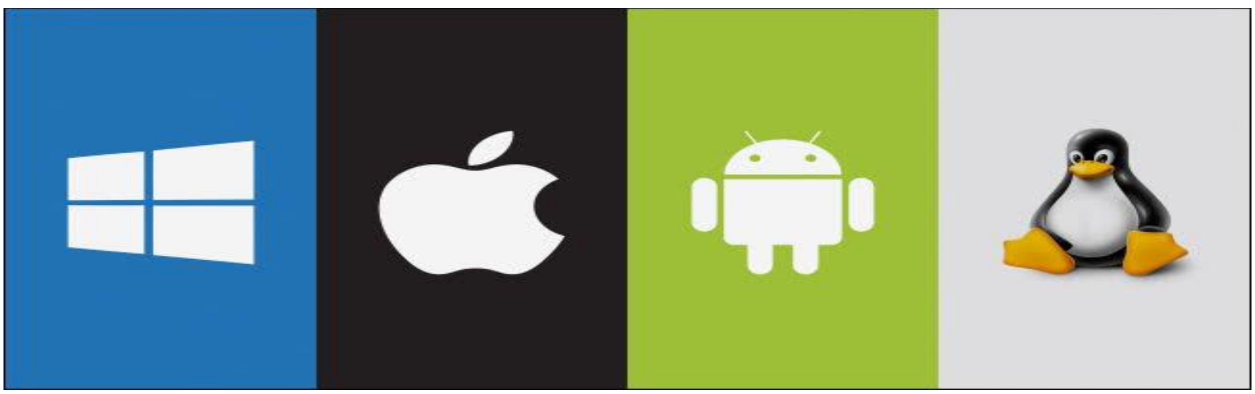

۱.۵ شکل عام سیستمونه

مایکروسافټ ویندوز(Microsoft Windows)

دغه عامل سیستم مایکروسافټ کمپنې جوړ کړي دی، چې یو له مشهور او ډېر استعمالیدونکي عامل سیستم څخه دی په نړۍ کې دغه عامل سیستم یوه ځانګړتیا دا ده چې آسانه او ډېر استعمالیدونکي عامل سیستم دی چې هر څوک ورته په اسانی سره لاسرسی لرلي شي.

مایکروسافټ عامل سیستم هر څلور کاله ورسته نوي تغیرات پکې راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

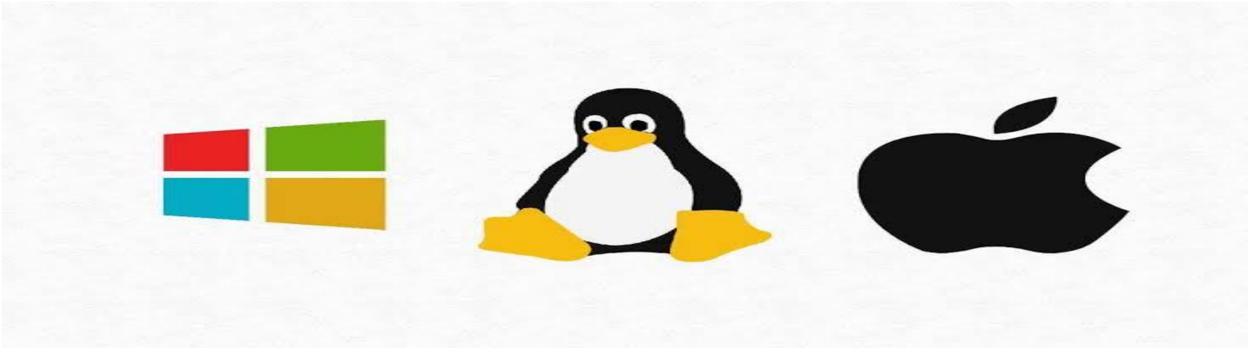

۲.۵ شکل مشهور عامل سیستمونه

مشهوره ویندوز یې په لاندې ډول سره دی :

- ✓ Windows XP
- ✓ Windows Vista
- ✓ Windows Seven
- ✓ Windows Eight
- ✓ Windows Ten

دلته به تاسو د ویندوز لس په اړه لږ معلومات در کړم

لس ویندوز کې لاندې عنوانونه مطالعه کو :

- ✓ Desktop
- ✓ Icon
- ✓ Folder
- ✓ Start Menu
- ✓ Taskbar
- ✓ Notification Bar

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳.۵ شکل ډیسکټاپ

Desktop

لومړني ځاي چې د کمپیوټر د خلاصولو څخه ورسته موږ ته ښکاريږي هغه ډیسکټاپ څخه عبارت دی دغه ځاي د لومړني یا اولیه معلوماتو ذخیره کولو لپاره استعمالیږي.

Icon

د مختلفو پروګرامونو د ښودلو لپاره استعمالیږي چې د دغه ایکن په کلیک کولو سره دغه پروګرام خلاصیږي.

دوه ډوله ایکن وجود لري چې په لاندي ډول سره دی

- ✓ فایل (File)
- ✓ فولډر (Folder)

File

ټول هغه شکلونه چې تاسو یې په کمپیوټر کې ګورئ نو هغه ته فایل ویل کیږي او هر یو فایل په سیستم کې یو ځانګړي پروګرام موږ ته ښه یې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Folder

فولډر په واسطه کولی شو چې خپل فایلونه په منظم ډول پکې ذخیره کړو. د فولډر د جوړلو لپاره راځو مثال په ډول ډیسکټاپ ته راست کلیک کو او د هغې نه ورسته نیو ته راځو او فولډر برخې باندې کلیک کو چې فولډر جوړ شی یا د لاندې شارکټ څخه ګټه اخلو.

CTRL + SHIFT + N

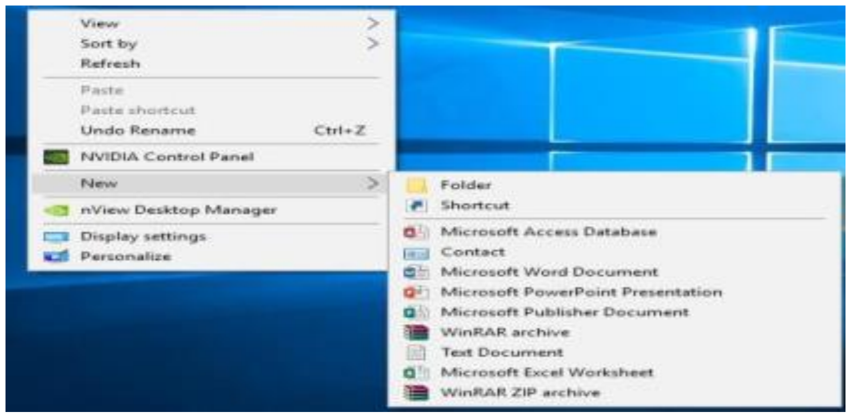

۴.۵ شکل فولډر

Start Menu

ټول هغه پروګرامونه چې کمپیوټر کې نصب دی دلته قرار لري او ټولي هغه دندې چې کمپیوټر کې ترسره کیږي د دغه ځاي نه ورته لاسرسی لرلي شو لکه د کمپیوټر بندول ، د کمپیوټر ریستارټ کول، د نصب شویو پروګرامونو خلاصول، د تنظیماتو خلاصول او داسې نور.

۵.۵ شکل سټارټ مینو

(c) ketabton.com: The Digital Library

Taskbar

هغه ځای چې موږ ته هغه پروګرامونه ښايي چې کمپيوټر کې خلاص شوی وي او د استمال په حالت کې وي. هر هغه پروګرام کې چې موږ کار ترسره کو نو دا خپله يوه دنده ده او ټولي هغه برنامې چې خلاصوي نو دلته ښودل کيږي.

WordPad Program

د مايکروسافټ له پروګرامونو څخه ده چې د ويندوز په انسټالولو سره دغه پروګرام هم نصب کيږي دغه پروګرام د کتاب ليکلو، چيتر ليکلو او يا هم د امتحان لپاره سوالونه او داسې نور اهدافو لپاره استعماليږي.

دغه پروګرام د سټارټ مينو څخه خلاصولي شو.

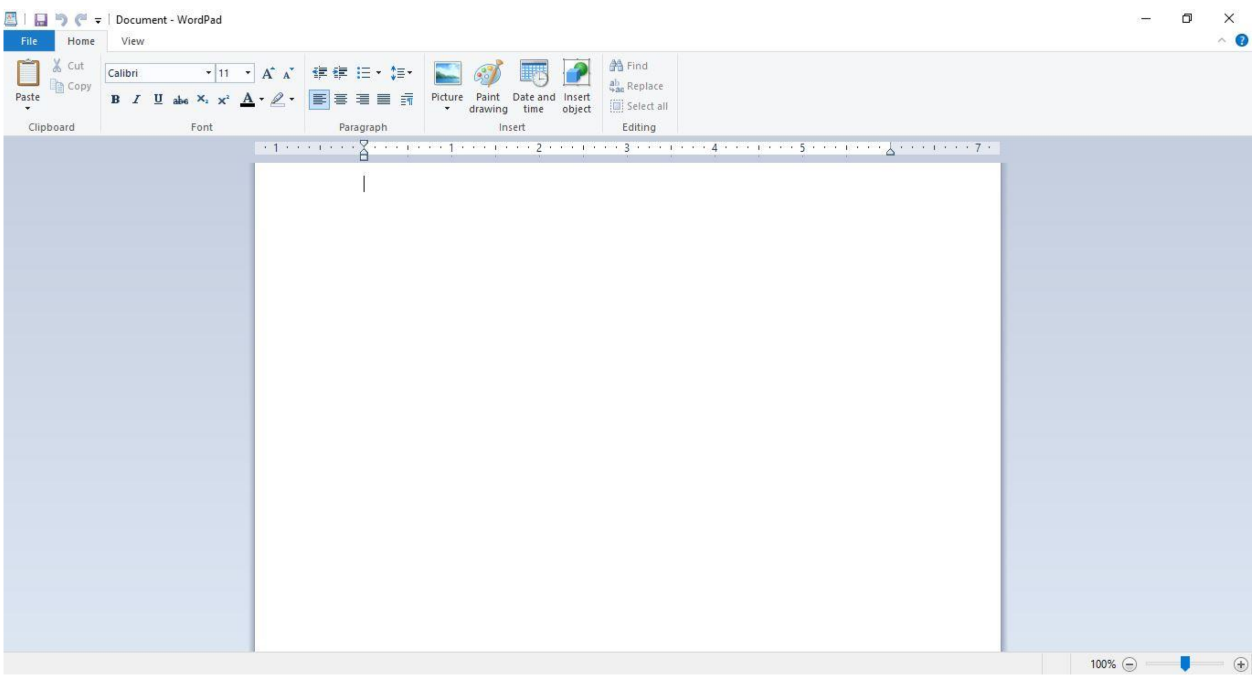

٦.٥ شکل ورډ پت پروګرام

(c) ketabton.com: The Digital Library

MS Paint یا د نقاشی پروګرام

دا د مایکروسافټ له پروګرامونو څخه ده چې دغه پروګرام د نقاشي، په تصویر کې د تغیراتو راوستو او داسې نورو اهدافو لپاره استعمالیږي.

دغه پروګرام هم د سټارټ مینو څخه خلاصولي شو.

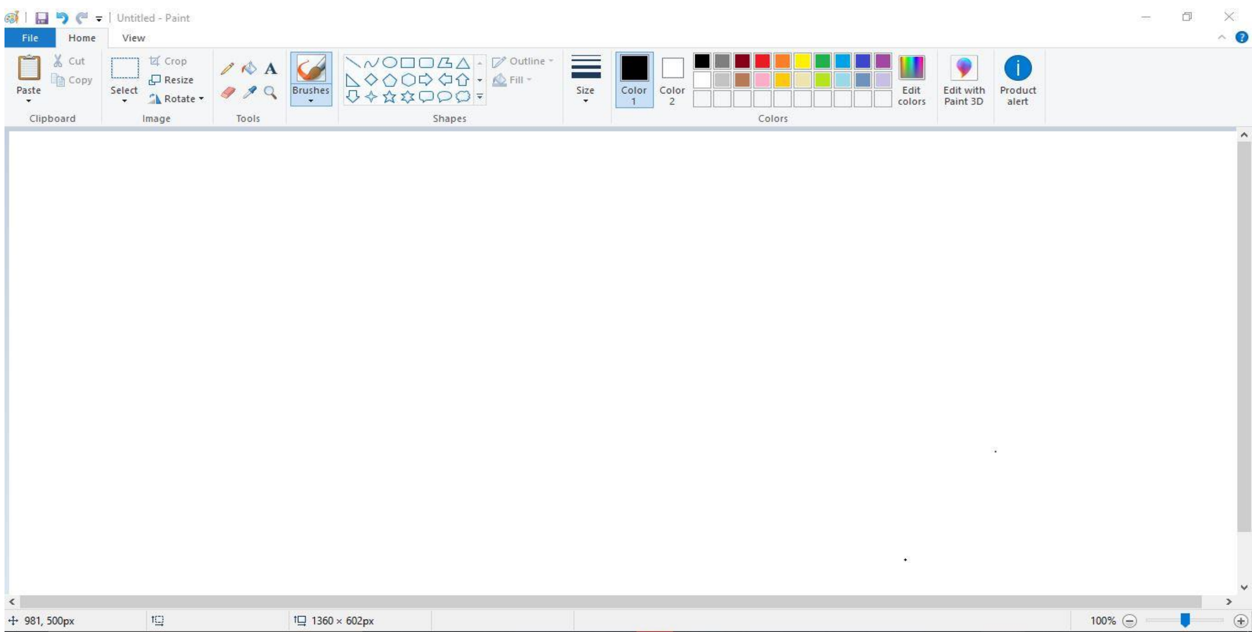

۷.۵ شکل پینټ پروګرام

Control Panel کنترول پنل

د کمپیوټر ټول تنظیمات دلته موجود دی چې د دوی په واسطه د کمپیوټر ټول هارډویر او سافټویر مدیریت کولی شو.

د کنترول پنل د خلاصولو لپاره د سټارټ منیو څخه ګټه اخلو چې تاسو به خلاص شی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

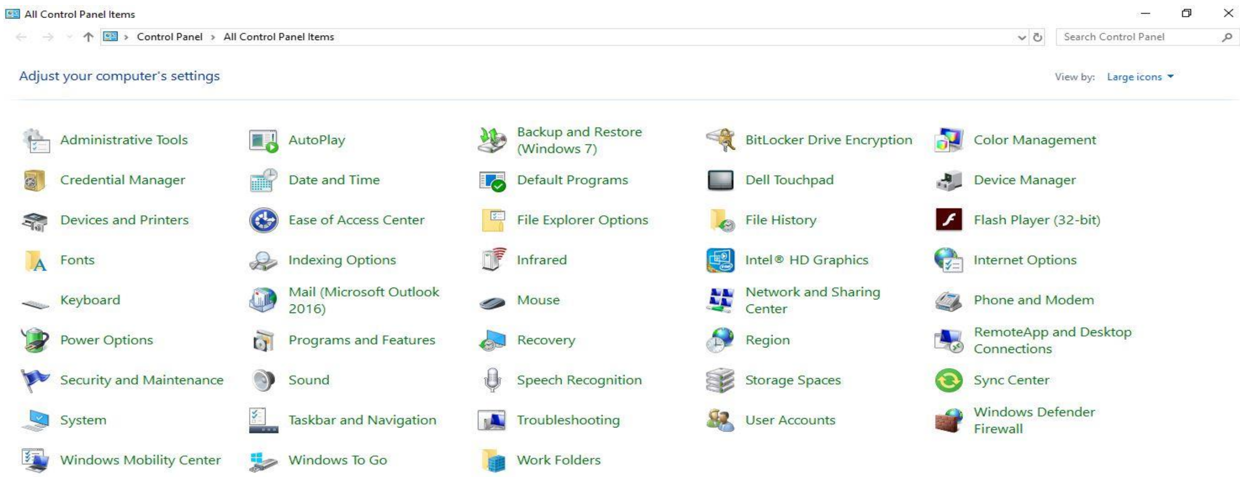

۸.۵ شکل کنترول پنل

Shortcut

د کار د اسانتیا او تیزوالي لپاره په کمپیوټر کې استعمالیږي چې د کیبورډ له بټنو څخه ګټه اخلو. دغه ډول عملیو ته شاړکټ ویل کیږي.

کله چې په کیبورډ کې دوه یا هغه څخه زیاتو بټنو څخه همزمان ګټه واخلو نو مختلفې نتیجې به ترلاسه کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم فصل

وینډوز 1 څخه شروع تر 10 پورې :

۱.٦ شکل عامل سیستمونه تاریخچه

وینډوز 10 مهم نوی خصوصیات

- ✓ Start Menu
- ✓ One Windows for all devices
- ✓ Cortana
- ✓ New Native Apps and Apps Store

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ✓ Microsoft Edge Browser
- ✓ Improved Multitasking
- ✓ Snap assist
- ✓ universal apps can be windowed
- ✓ Action Center
- ✓ Continuum

Start Menu

کله چې په سټارټ بټن باندې کلیک وکړو چپ طرف ته دې سکرین، نو تاسو ته دوه څنګ په څنګ پنل ښکاریږي چې لومړي کې یې هغه پروګرامونه چې تاسو په دی ورستیو کې خلاص کړي ښکاري او دوهم کې هغه Apps چې تر ټولو زیات استعمالیږي هغه تاسو ته ښکاري.

تاسو کولې شې چې سټارټ مینو فول سکرین کړې او سایز یې کوچنې کړې.

۲.٦ شکل سټارټ مینو

(c) ketabton.com: The Digital Library

One Window for all Devices

مایکروسافټ کمپني کوښښ وکړ چې خپلو مشتریانو ته داسې تولید ولري چې هر ډول محیط کې کار وکړي هر ډول محیط څخه مطلب هر ډول ډیوایس کې د یوه برنډ لاندې کار ترسره کړي.

تاسو کولی شي چې ویندوز لس په ډیسکټاپ، لبټاپ، سمارټ فون او ټبلیت کې یو انټرفیس سره استعمال کړي او تاسو کولی شي چې د مایکروسافټ سره یو اکونټ جوړ کړي.

۳.٦ شکل ویندوز لس د ټولو لپاره

Cortana

ویندوز لس کې دا نوی خصوصیت به په راتلونکې کې اضافه شي، چې د دغه ځانګرتیا په اضافه کولو سره به د یوز او کمپیوتر تر منځ ارتباط نور هم قوی کړي بغیر له دی نه چې خپلو ګوتو څخه ګټه واخلو د خپل غږ په واسطه په عملیه ترسره کو.

موږ ته دا وړتیا را کوي چې په هارډ ډرایو کې یو خاص فایل یا فولډر سرچ کړو،Cortana د ایمیل لیږلو وړتیا به هم ولري تاسو کولی شی چې ایمیل ولیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴.۱ شکل Cortana

Xbox App

دا نوې خصوصيت په واسطه په کمپيوټر او ټبليټ کې تاسو کولی شی چې هر ډول لوبې وکړې Xbox په ترو.

دا نوی ويندوز به دا وړيتا ولري چې Xbox حمايت کړې او همدارنگه په گرافيک برخه کې مفيده تمام شي.

دغه app په واسطه به موږ دا وړيتا ولرو چې خپل فعاليتونه ثبت کړو، تغيرات راولو او شريک يې کړو د ملگرو سره، ملگري به مو وکولي شی چې تاسو فعاليتونه وگوري.

۵.۱ شکل Xbox App

(c) ketabton.com: The Digital Library

Edge Browser

انټرنيټ Explorer په تيرو ويندوزنو کې موجود و خو په ويندوز لس کې بيا مايکروسافټ Edge Browser رامنځته کرو.نوي ځانګړتياوي وراضافه شوي چې د هغې له جملې څخه PDF support،a reading mode .

Edge Browser کې کولی شو چې خپل نظريات د خپلو ملګرو سره د نيټورک په واسطه شريک کړو.

Edge Browser کولی شي چې **Cortana هم حمايت کړي.**

٦.١ شکل ايج بروزر

Improved Multi-Tasking

بل نوي خصوصيت چې اضافه شو ويندوز لس ته، هغه په يوه وخت کې په يوه سکرين باندې د څو دانو ډيسکټاپو څخه ګټه اخستنه ده. چې هر يو يې ځانته يو سکرين تشکيلوي.

دغه ډول سکرين ته مجازی سکرين هم ويل کيږي چې په هر يو مجازی سکرين کې مختلف ډول پروګرامونه څخه ګټه اخستي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

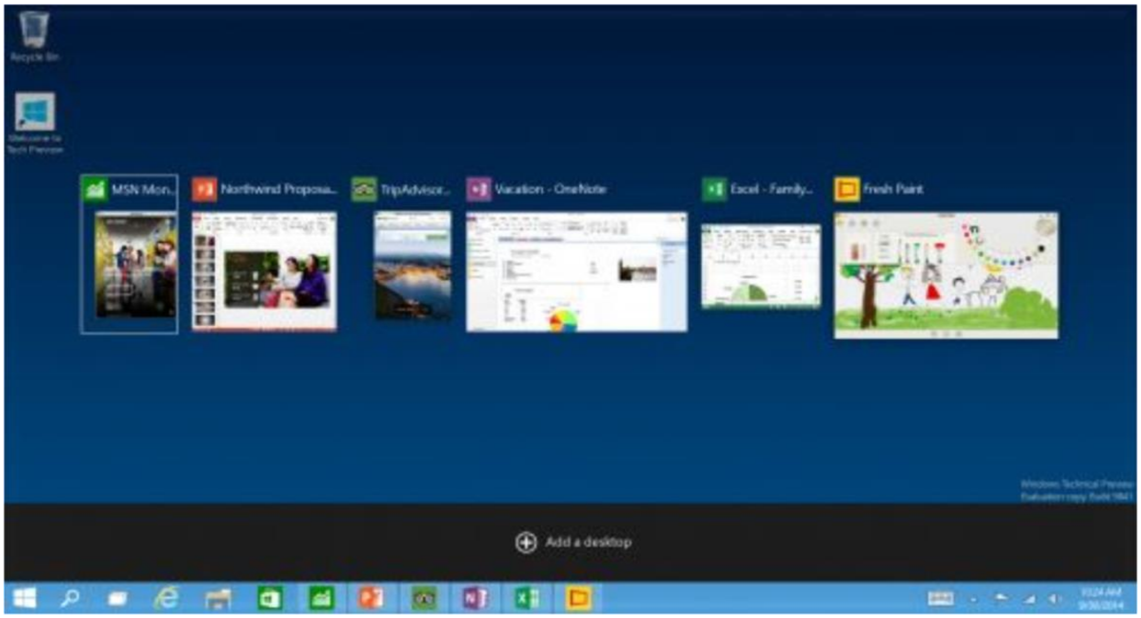

۷.٦ شکل یوه وخت کې ډېر کارونه کول

Snap Assist

مایکروسافټ کمپني دا خصوصیت هم updated کړو په ویندوز 10 کې، چې په یوه وخت ځو پروګرامونه د سکرین ځلورو خواوو ته حرکت وکړي شي.

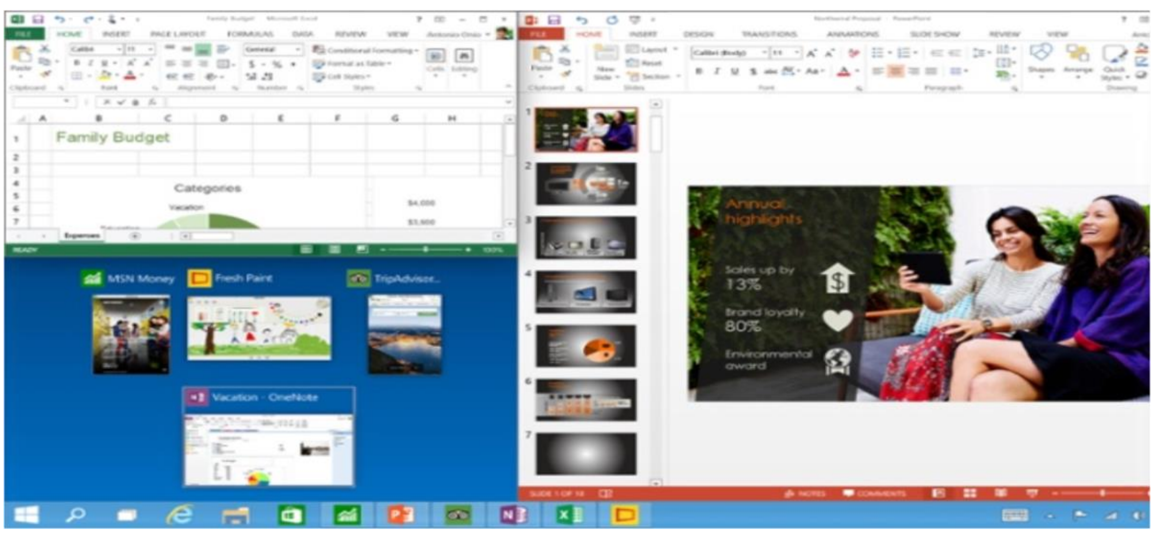

Snap Assist ٨ .٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

Universal apps can be Windowed

۹.٦ شکل نړیوال اپ کتلی شی

Action Settings

وینډوز 10 یوه نوې لاره وړاندې کړه د notifications لپاره چې ټول په یوه ځای کې وجود ولري.

هر هغه نوټیفکیشن چې راځي هغه به په یوه ځای کې موجود وي او یوز به په اساني سره هغه کتلي شي لکه په سمارټ فون کې.

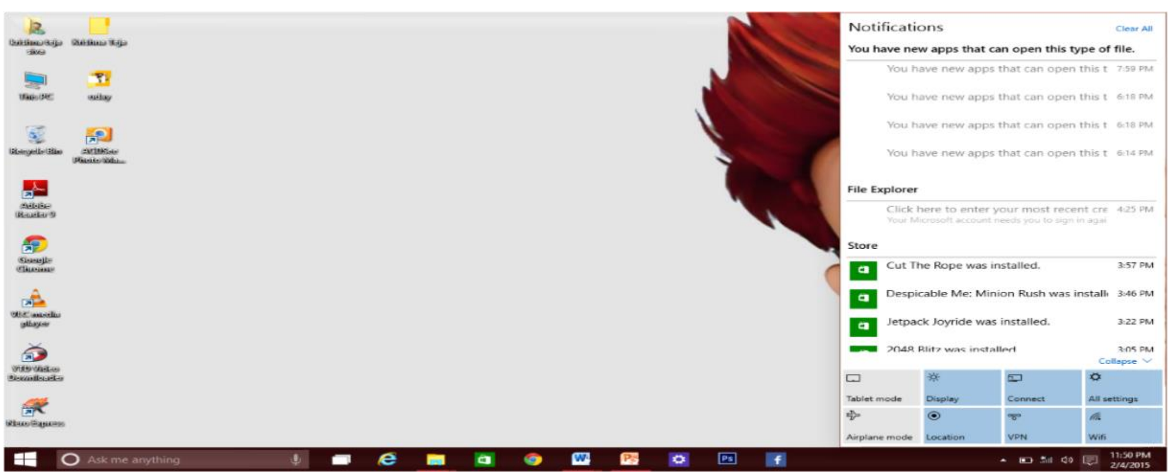

۱۰.٦ شکل اکشن سټنګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

Continuum

د دغه ځانګړتیا په واسطه موږ کولی شو چې خپل سکرین موډ ټبلیټ موډ ته بدل کړو نو د کار لپاره نوټیفکیشن برخې ته ځو هلته په ټبلیټ موډ باندې کلیک کو ډېر په اسانی دا کار کولی شو.

۱۱.٦ شکل ډیکسټاپ ټبلیټ ته بدولول

د سیسټم اړتیاوې

- ✓ **Processor** : 1 gigahertz (GHz) or faster
- ✓ **RAM** : 1 GB (32-bit) or 2 GB (64-bit)
- ✓ **Free hard disk space** : 16 GB
- ✓ **Graphics card** : Microsoft DirectX 9 graphics device

(c) ketabton.com: The Digital Library

پایله

کمپیوټر هغه برقي ماشین دی چې د محاسباتو لپاره استمالیږي خو دا تعریف له لومړنیو تعریفونو څخه دی، خو اوس مهال زما په اند کمپیوټر هغه برقي ماشین دی چې په ټولو برخو کې د انقلاب راوستلو په برخه کې برشمیره کارونه ترسره کړي او په راتلونکې کې هم دوام لري.

نو درنو لوستونکو کمپیوټر یواځې هیڅ کار نشي ترسره کولی، همدا عامل سیستم و کمپیوټر یې کار ترسره کولو ته آماده کړ چې د کمپیوټر روح لقب هم ورکولی شو.

دغه کتاب کې مو د کمپیوټر تعریف، کمپیوټر په اړه ډول ډول معلومات، برخې یې، هارډویر او سافټویر، مشهور سافټویر، ویندوز لس معرفي او خصوصیات مو مطالعه کړل.

نو درنو لوستونکو

تاسو یواځې په دغه کتاب اکتفا مه کوي مخ ته لاړ شي نور اضافي معلومات ترلاسه کړي او مطالعه یې کړي دا کتاب تاسو لپاره یواځې یو رهنما دی د پرمختګ لپاره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منابع

Basic Computer Tutorial by Emal Zazai

http://www.microsoftlicensereview.com/?tag=windows-10-licensing

http://blogs.windows.com/

https://www.sarzamindownload.com/contents/670/

https://www.sarzamindownload.com/contents/670/

https://www.systemgroup.net/intellectual-

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library